

УДК 342.53:329

Л.І. АДАШИС, канд. юрид. наук, Академія митної служби України

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ ВИБОРЧИХ КАМПАНІЙ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Ключові слова: фінансування політичних партій, вибори, виборчий процес, передвиборна агітація

Важливим напрямком діяльності політичних партій є їх участь у виборчому процесі, адже вибори в демократичній державі – один з основних легальних шляхів здобуття політичними партіями державної влади, спосіб реалізації ними свого основного призначення – вираження політичної волі громадян у процесі формування та здійснення державної влади. Оскільки оптимальна модель виборчої системи в Україні ще не вироблена і потерпає від постійних змін, це відбивається на нормативному забезпеченні участі політичних партій у виборчому процесі.

Таким чином, дослідження порядку і умов фінансування політичних партій та їх виборчих кампаній на даному етапі, визначення недоліків вітчизняного законодавства, а також можливих шляхів його оптимізації викликає нагальну необхідність та зумовлює актуальність обраної теми.

Проблема участі політичних партій у виборчому процесі не є новою для вітчизняної та зарубіжної юридичної науки, і, зважаючи на свою складність та багатоаспектність, знайшла своє висвітлення у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних представників історико-правової, загальнотеоретичної та галузевих юридичних наук, зокрема: М. Дюверже, В.С. Журавського, В.І. Кафарського, О.Б. Ковальчук, В.В. Лапаєвої, М.В. Примуша, А.С. Романюка, Дж. Сарторі, В.М. Шаповала, Ю.Р. Шведи, О.П. Шумельди, Ю.А. Юдіна та ін.

Водночас, найменш розробленим у науці конституційного права залишається такий ас-

пект зазначеної проблеми як правове регулювання порядку фінансування політичних партій в Україні, а часті зміни вітчизняного законодавства, зокрема, виборчого, не завжди призводять до вдосконалення цього процесу.

Проблеми фінансування виборчих кампаній політичних партій виникали майже завжди і в усіх країнах. І коли взаємовідносини між грошами та політикою постали у вигляді гострої проблеми, більшість європейських країн звернулися до правової регламентації фінансової діяльності політичних партій. Відповідні закони були прийняті у 1966 р. – Данія, Швеція, 1967 – ФНР, 1974 – Італія, 1975 – Австрія, 1976 – Португалія, 1984 – Греція, 1988 р. – Франція.

Особлива увага законодавчого регулювання фінансування політичних партій отримала черговий поштовх з 2000 р. і знаменувалася прийняттям низки міжнародних документів, які мали на меті вдосконалити цю систему. Зокрема, «Правила щодо фінансування політичних партій», ухвалені Венеціанською комісією за демократію через право на 46-му засіданні у Венеції 9–10 березня 2001 р.; Рекомендація Парламентської асамблеї Ради Європи № 1516 (2001) «Фінансування політичних партій» від 21.05.2001 р.; Рекомендація Res (2003) 4 Комітету міністрів державам-членам «Щодо єдиних правил проти корупції у сфері фінансування політичних партій та виборчих кампаній», ухвалена Комітетом Міністрів 08.04.2003 р. на 835-му засіданні; «Кодекс добросовісної практики в області політичних партій» ухвалений Венеціанською комісією на 77-му засіданні у Венеції 12-13 грудня 2008 р. та Пояснювальній доповіді до нього ухваленої Венеціанською комісією на 78-му засіданні у Венеції 13-14 березня 2009 р. та ін.

Необхідність урегулювання цього питання обумовлена декількома чинниками. По-перше, це збільшення обсягів партійних видатків під час виборчих кампаній і, як наслідок, масштабні скандали в ряді країн навколо фінансової діяльності політичних партій. По-друге, потреба в запровадженні додаткових

легальних джерел фінансування партій. По-третє, необхідність вироблення спільних заasad регулювання фінансової діяльності політичних партій, зокрема для Ради Європи.

На відміну від зарубіжних країн, де фінансова діяльність політичних партій та їх фінансові витрати під час виборчих кампаній викликають багато корупційних скандалів і тому врегульовані дуже детально, Україна ще не відчувала масштабних проблем з фінансовими скандалами під час виборів. Однак походження, розміри фінансових ресурсів та витрат партій під час проведення виборів викликають багато питань і мають неоднозначну оцінку в громадських і наукових колах. Тому деякі законодавчі норми потребують уточнення.

Серед джерел фінансових надходжень політичних партій особливе місце належить членським внескам і пожертвам фізичних і юридичних осіб як у виборчий, так і міжвиборчий період. У законодавстві ряду європейських країн (Великобританія, Латвія, Нідерланди, Норвегія, Словенія тощо) закріплено поняття «внеску», яке може виражатися як у грошовій (членський внесок, грошова жертва тощо), так і в не грошовій формах (надання в користування майна, приміщень, виконання робіт тощо). Зокрема, у Великобританії поняття внеску визначено Законом про політичні партії, вибори і референдуми 2000 р., згідно з яким внеском вважається фінансова підтримка партії у грошовій формі (у тому числі у вигляді членського внеску), а також у не грошовій формі (надання в користування приміщень, майна, постачання партії робіт, товарів і послуг за ціною, нижчою за ринкову, спонсорська підтримка заходів, що організуються партією). Латвійське законодавство внеском на користь партії вважає будь-яке благо, отримане не за винагороду, у тому числі надання послуг, передача прав, звільнення партії від виконання певних зобов'язань, що можуть бути виражені у грошовій формі, а також вчинення будь-яких інших дій, спрямованих на надання партії переваг, що можуть бути виражені у грошовій формі [1, с.16–18].

Українське виборче законодавство та законодавство про політичні партії не містять дефініції таких понять, як «внесок» чи «добровільний внесок». У виборчих законах лише зазначається, що виборчі фонди політичних партій чи кандидатів на пост Президента України формуються (у частині) за рахунок добровільних внесків фізичних осіб, максимальний розмір такого внеску (який становить 400 розмірів мінімальних заробітних плат для внеску на користь однієї партії, та 20 розмірів мінімальних заробітних плат для внеску на користь кандидата в депутати) і порядок їх внесення. Крім цього, зазначається, що добровільні внески заборонено робити іноземцям, особам без громадянства та анонімним жертводавцям (ст.50 Закону України «Про вибори народних депутатів України»). Тут слід згадати, що до внесення змін Законом № 1616-VI від 21.08.2009 р., до Закону України «Про вибори Президента України» добровільний внесок фізичної особи до виборчого фонду кандидата на пост Президента становив 25 розмірів мінімальних заробітних плат. А встановлена на сьогодні сума перерахувань до виборчого фонду політичної партії фізичною особою є занадто великою і, на нашу думку, потребує зменшення.

Заслугує на увагу і позиція українських дослідників щодо встановлення обов'язковості доведення фінансової можливості осіб робити внески до виборчого фонду [2 с.15]. Закон України «Про вибори народних депутатів України» зазначає, що в разі перерахування добровільного внеску в платіжному документі обов'язково зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, дата народження і місце проживання особи, яка робить внесок. Однак ніде не йдеться про походження цих коштів. З огляду на те, що законодавець прагне більшої прозорості у фінансуванні політичних партій та значної максимальної цифри добровільного внеску до виборчого фонду від фізичної особи, було б доцільно встановити граничні межі пожертвувань. Наприклад, якщо фізична особа хоче зробити добровільний внесок до 15 мінімальних заробітних плат, то від неї

вимагаються відомості, які вже перераховані в Законі, а якщо більше цієї суми – то банківська установа повинна вимагати підтвердження походження цих коштів.

Незважаючи на те, що законодавство більшості європейських країн часто не встановлює максимальну суму внеску до виборчого фонду партії від однієї особи, воно майже завжди обмежує фінансування партій за розміром внесків. Наприклад, в Ісландії внесок однієї особи до виборчого фонду партії не може перевищувати 300000 крон, або 2488 євро, при цьому якщо така особа вже здійснювала внески на користь цієї партії в поточному році, розмір внеску до виборчого фонду зменшується, відповідно, на цю суму. А якщо внески однієї особи на користь партії перевищили граничну суму в 300000 крон, то надлишки негайно повертаються цій особі. В Іспанії внесок однієї фізичної чи юридичної особи до виборчого фонду партії не може перевищувати 6000 євро. У Словаччині внесок на користь партії на суму понад 5000 крон, або 150 євро може бути здійснено лише на підставі угоди дарування, а внесок на суму понад 100000 крон, або 3000 євро – на підставі нотаріально засвідченої двосторонньої угоди між особою і партією, хоча граничний розмір внесків до виборчих фондів законодавчо не обмежується. У Словенії розмір внеску на користь партії від однієї особи на рік не може перевищувати 10 розмірів мінімальної заробітної плати. У Польщі розмір внесків від однієї особи на користь партії протягом року не може перевищувати 15 розмірів мінімальної заробітної плати, аналогічно і до виборчого фонду суб'єкта виборчого процесу, крім випадків, коли протягом року проводяться декілька загальнодержавних виборів, тоді розмір внеску від однієї особи може збільшитися до 25 розмірів мінімальної заробітної плати. У Франції розмір внеску від однієї особи до виборчого фонду не може перевищувати 4600 євро [1, с.17–22]. При цьому слід зазначити, що в більшості країн внески можливі і не в грошовій формі, але завжди їх вартість визначається за ринковою ціною.

Таким чином, на нашу думку, є нагальна потреба законодавчого визначення дефініції «добровільного внеску», під яким слід розуміти фінансову підтримку політичної партії у грошовій чи іншій еквівалентній грошовій формі, яка здійснюється на добровільній основі юридичною чи фізичною особою і не може перевищувати 50 розмірів мінімальної заробітної плати для юридичної особи і 25 – для фізичної особи, у виборчий період чи протягом календарного року [3, с.15].

На обґрунтування цієї позиції можна додати, що закріплення у законодавстві даного положення і розміру внеску стимулюватиме парламентські політичні партії частіше знаходити консенсус у прийнятті нормативно-правових актів. Що, у свою чергу, відіб'ється на реальних змінах у країні на краще, на стабілізації економіки, підвищенні рівня добробуту в державі і, як наслідок, збільшенні мінімальної заробітної плати. Отже, стабільна і плідна робота представників політичних партій у Верховній Раді України сьогодні може стати віддзеркаленням стабільного надходження до їх виборчих фондів добровільних внесків у майбутньому.

Певні прогалини в українському законодавстві стимулюються величезним зростанням витрат політичних партій під час передвиборної агітації. Ні Закон України «Про політичні партії в Україні», ні Закон України «Про вибори народних депутатів України» нині не наводять жодних форм фінансування політичної партії. Відповідні зміни законодавства розпочалися у 2006 р., коли Законом України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» № 489-V від 19.12.2006 р. було зупинено дію частини ст.17, розд.IV-1, ст.18 Закону України «Про політичні партії в Україні» щодо державного фінансування статутної діяльності політичних партій. Наступним кроком стало прийняття Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 р. та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» № 107-VI від 28.12.2007 р., ст.91 якого повністю скасувала шляхом виключення розділ IV-1, який містив форми, обсяги,

порядок і контроль за державним фінансуванням політичних партій та ст.17 і ст.18 у частині державного фінансування статутної діяльності політичних партій Закону України «Про політичні партії в Україні».

Хоча згодом Конституційний Суд України своїм рішенням № 10-рп/2008 від 28.05.2008 р. визнав такі зміни неконституційними. Зокрема зазначивши, що законом про Держбюджет не можна вносити зміни до інших законів, зупиняти їх дію чи скасовувати, оскільки з об'єктивних причин це створює суперечності в законодавстві і, як наслідок, – скасування й обмеження прав і свобод людини й громадянина [4]. А отже, для цього необхідно прийняття окремих законів.

Таким чином, зараз залишається ст.15 Закону України «Про політичні партії в Україні», яка лише визначає суб'єктів, що не мають права здійснювати фінансування партії, а саме, органи державної влади та місцевого самоврядування (крім визначених законом випадків); державні й комунальні підприємства; іноземні держави, їх громадяни та підприємства; благодійні та релігійні організації; анонімні особи; політичні партії, що не входять до виборчого блоку. Отже, започатковані в 2003 р. новели українського законодавства стосовно запровадження державного фінансування партій були повністю зруйновані.

Наступна проблема виявляється в тому, що українське законодавство не лише не обмежує витрати з виборчих фондів політичних партій під час виборів народних депутатів України, а навіть законодавчо закріплює цю необмеженість.

Так, ст.50 нового Закону України «Про вибори народних депутатів України» зазначає, що виборчий фонд партії формується за рахунок власних коштів партії, а також добровільних внесків фізичних осіб (аналогічно ж формується виборчий фонд кандидата в депутати). Хоча ч.2 статті обмежує добровільний внесок фізичної особи чотирмастами мінімальними розмірами заробітної плати, власні кошти партії, які вона може перерахувати до виборчого фонду, не підлягають

жодному обмеженню за сумою і кількістю перерахувань.

Ст.43 Закону України «Про вибори Президента України» також нині зазнала суттєвих змін. Частина друга цієї статті, яка обмежувала виборчий фонд до 50000 мінімальних розмірів заробітних плат, взагалі виключена Законом № 1616-VI від 21.08.2009 р., а ч.3 викладено в такій редакції: «Не підлягають обмеженню за сумою і кількістю перерахувань власні кошти кандидата на пост Президента України, а також власні кошти партії (партії, що входять до виборчого блоку), які висунули кандидата».

Такі законодавчі положення значно стимулюють зростання витрат політичних партій під час виборчих кампаній. Якщо прослідкувати зростання витрат на парламентських виборах у 2006 і 2007 рр., то виявляється таке. За даними Центральної виборчої комісії, в 2006 р. Партія регіонів витратила 112698632,61 грн, Блок «НАША УКРАЇНА» – 74096171,61 грн, Соціалістична партія України – 35357900,72 грн, Блок Юлії Тимошенко – 13500885,77 грн, Комуністична партія України – 8352358,41 грн. Причому серед політичних сил, які не потрапили до парламенту, витрати також були значними, зокрема, Народний блок Литвина з власного виборчого фонду витратив 68827775,88 грн, Опозиційний блок НЕ ТАК – 34588744,68 грн, Український народний блок Костенка і Плюща – 33773043,05 грн [5, с.11–18]

Уже в 2007 р. Партія регіонів витратила 217 млн грн, Блок НУ-НС – 113 млн грн, Блок Юлії Тимошенко – 107 млн грн. Слід констатувати, що партійні витрати на передвиборну агітацію зросли в декілька разів.

Як підкреслюють дослідники, скасування обмежень на витрати коштів виборчого фонду суттєво не підвищило прозорість фінансування виборів (оскільки останні продовжують фінансуватися за рахунок третіх осіб, які покривають видатки на виборчу кампанію від власного імені в обхід виборчих фондів) і породило іншу проблему – стрімке зростання видатків усіх суб'єктів виборчого процесу на виборчі кампанії [6, с.45]. Відсутність будь-

яких обмежень фінансових витрат і жорстких санкцій, адекватних правопорушенню, призводять до збільшення вартості виборчих кампаній і, як наслідок, значно посилюють залежність політичних партій від бізнесу і сприяють політичній корупції у владі. За словами О. М. Олійника, «відсутність верхньої межі виборчого фонду плюс обов'язок держави компенсувати витрати призведуть до «скажених» піар-перегонів, за які платитиме держава» [7]. Обмеження виборчих витрат вимагають і ряд міжнародних документів [8, 9].

Тому законодавство більшості європейських країн установлює різні форми обмежень коштів, які можуть бути використані на передвиборну кампанію. Наприклад, в Естонії забороняється розміщення зовнішньої політичної реклами у період виборчого процесу. У Ісландії в 2007 р. партії досягли згоди, що загальний розмір витрат кожної з них на передвиборну агітацію під час виборів становитиме 28000000 ісландських крон. Граничний розмір видатків для кожної партії в Латвії є однаковим і для парламентських виборів визначається шляхом множення 0,0008 частини середньої заробітної плати року, що передуює виборам, на кількість виборців, що взяли участь у голосуванні на минулих парламентських виборах. А законодавство Словенії встановлює, що витрати суб'єкта виборчого процесу на виборах до національного чи Європарламенту не можуть перевищувати 0,4 євро в розрахунку на кожного виборця, включеного до списку виборців [1, с.24–25]. Вітчизняні науковці також висловлюють пропозиції щодо можливих обмежень витрат виборчих фондів політичних партій [10, с.150].

Ст.98 Закону України «Про вибори народних депутатів України» в редакції від 07.07.2005 р. встановлювала чіткий порядок відшкодування витрат партій (блоків), пов'язаних з фінансуванням їх передвиборної агітації. Зокрема, ч.1 статті зазначала, що право на відшкодування за рахунок державного бюджету України витрат на передвиборну агітацію мають партії (блоки), які отримали три і більше відсотків голосів виборців, що

взяли участь у голосуванні. При цьому витрати мають відшкодуватися в розмірі фактично здійснених, але не більше ста тисяч розмірів мінімальних заробітних плат для кожної партії (блоку). Ч.7 цієї ж статті визначала, що кошти на відшкодування партіям витрат на передвиборну агітацію передбачаються законом про Державний бюджет України на рік, наступний за роком виборів. А головним розпорядником таких коштів була Центральна виборча комісія. Важливе значення мала ч.8, яка наголошувала, що кошти на відшкодування партіям (блокам) витрат щодо фінансування їх передвиборної агітації перераховуються на їх рахунки Центральною виборчою комісією не пізніше як на тридцятий день з дня набрання чинності законом про Державний бюджет України.

Так, після парламентських виборів 26.03.2006 р. ЦВК прийняла Постанову від 04.05.2006 р. № 1215 «Про відшкодування політичним партіям (політичним партіям, що входили до виборчих блоків політичних партій) витрат, пов'язаних з фінансуванням їх передвиборної агітації», згідно з якою відшкодування витрат на передвиборну агітацію мали здійснюватися із державного бюджету України в таких розмірах: Партія регіонів – 35 млн грн, Блок «НАША УКРАЇНА» – 35 млн грн, Соціалістична партія України – 35 млн грн, Блок Юлії Тимошенко – 13500885 грн, Комуністична партія України – 8352358 грн.

Після позачергових парламентських виборів ЦВК прийняла чергову Постанову від 06.11.2007 р. № 554 «Про відшкодування політичним партіям (політичним партіям, що входили до виборчих блоків політичних партій) витрат, пов'язаних із фінансуванням їх передвиборної агітації». Однак законодавець вирішив не робити зайвих відрахувань з державного бюджету України на наступний рік і вже згаданим Законом № 107-VI від 28.12.2007 р. скасував шляхом виключення ряд положень законодавчих актів. Так, було виключено ст.98 попереднього Закону України «Про вибори народних депутатів Украї-

ни», щодо порядку відшкодувань витрат політичних партій на передвиборну агітацію; п.6 ст.19 Закону України «Про Центральну виборчу комісію», стосовно повноважень ЦВК щодо прийняття рішення про відшкодування партіям витрат на передвиборну агітацію. І хоча вже згадуване рішення Конституційного Суду України № 10-рп/2008 від 28.05.2008 р. визнало дані зміни неконституційними Верховна Рада України вражає своєю бездіяльністю в аспекті виконання рішень єдиного органу конституційної юрисдикції в державі. З огляду на таку ситуацію, 29.01.2010 р. Голова Конституційного Суду України А. Стрижак направив листа Голові Верховної Ради України і народним депутатам України, у якому вимагав від парламенту забезпечити належне виконання рішень КСУ [11].

Нажаль, нова редакція Закону України «Про вибори народних депутатів України» взагалі не передбачає відшкодування витрат політичних партій і кандидатів у народні депутати на передвиборчу агітацію, тому цілком очевидним буде і відсутність відповідних положень у майбутньому бюджеті України на 2013 рік.

Виправдану критику науковців і практиків викликають положення Закону України «Про вибори народних депутатів України» щодо відповідальності політичних партій та кандидатів в депутати – суб'єктів виборчого процесу за порушення порядку проведення ними передвиборної агітації. Відповідно до ст.61 Закону до кандидата (кандидатів) в депутати – порушника може бути застосовано два види відповідальності: попередження і скасування реєстрації. Згідно з ч.2 ст.61 Центральна виборча комісія оголошує партії або окремому кандидату в депутати попередження (що оприлюднюється в загальнодержавних засобах масової інформації та на офіційному веб-сайті ЦВК) в разі: устанавленого судом факту підкупу виборців або членів виборчих комісій; факту надання партією, кандидатом у депутати чи посадовою особою партії грошей, товарів та інших матеріальних цінностей виборцям, підприємствам, членам виборчих ко-

місій; факту використання кандидатом чи партією коштів поза межами виборчого фонду; факту залучення до передвиборної агітації підлеглих осіб, службовий транспорт, зв'язок, устаткування тощо, якщо кандидат займає посаду в органах виконавчої влади, місцевого самоврядування, державних чи комунальних підприємствах тощо; а також у разі порушення партією чи кандидатом обмежень стосовно проведення передвиборної агітації, в тому числі поза строками її проведення.

А серед визначених Законом обставин прийняття ЦВК рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати за порушення ним саме порядку фінансування взагалі не передбачено.

Таким чином, реальних заходів відповідальності для партій та кандидатів у депутати – суб'єктів виборчого процесу Закон не передбачає. Як показала практика попередніх виборчих кампаній і як зазначають фахівці, значною перешкодою для безумовної реалізації норм Закону є саме відсутність у ЦВК достатніх важелів впливу на порушників порядку проведення передвиборної агітації [12, с.10]. Вважаємо, конче необхідно розширити види відповідальності для політичних партій – суб'єктів виборчого процесу в разі порушення ними порядку передвиборної агітації.

У підсумку слід зазначити, що зростання витрат політичних партій під час виборів в Україні стимулюють такі чинники: 1) законодавча неврегульованість і непрозорість джерел фінансових надходжень до фондів політичних партій; 2) законодавча необмеженість виборчого фонду партій; 3) можливість робити надмірно великі внески фізичним особам у виборчі фонди політичних партій та кандидатів; 4) недостатнє законодавче врегулювання фінансової звітності політичних партій; 5) відсутність незалежного моніторингу і контролю за фінансовою діяльністю партій; 6) відсутність адекватної порушенню юридичної відповідальності.

Отже, для стабілізації українського законодавства і зменшення фінансових витрат політичних партій під час виборчих кампаній

необхідно: 1) законодавчо поновити державне фінансування політичних партій: чітко визначити його форми, критерії і механізм надання; 2) законодавчо визначити поняття «добровільного внеску», його грошову і негрошову форми, можливість робити особою внески на користь політичної партії не лише під час виборчого процесу, а і в міжвиборчий період; 3) установити обмеження щодо розміру виборчого фонду політичної партії; 4) знизити максимальний розмір добровільного внеску фізичної особи до виборчого фонду політичної партії до 25 мінімальних заробітних плат (ураховавши при цьому, що він має зменшуватися у випадку, якщо дана особа вже робила протягом відповідного року внески на користь даної партії на суму таких внесків); 5) посилити внутрішній і зовнішній контроль за фінансуванням партіями виборчих кампаній, запровадити незалежний аудит; 6) розширити види відповідальності для політичних партій – суб'єктів виборчого процесу в разі порушення ними порядку передвиборної агітації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Підтримка незалежного урядування: проект протидії корупції в Україні (UPAC). – К. : Лабораторія законодавчих ініціатив, 2009. – С. 16–18.

2. Корольова-Борсоді Н. В. Правове регулювання виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.02 / Н. В. Корольова-Борсоді ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2005. – 15 с.

3. Адашис Л. І. Політичні партії як суб'єкти виборчого процесу на виборах народних депутатів України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 / Л. І. Адашис ; ХНУВС. – Х., 2010. – 20 с.

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності)

окремих положень статті 65 розділу I, пунктів 61, 62, 63, 66 розділу II, пункту 3 розділу III Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» і 101 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 67 розділу I, пунктів 1-4, 6-22, 24-100 розділу II від 28.05.2008 р. № 10-рп/2008 // Вісник Конституційного Суду України. – 2008. – № 4. – С. 25–51.

5. Склярова Н. Формування та використання коштів виборчих фондів політичних партій, виборчих блоків політичних партій – суб'єктів виборчого процесу з виборів народних депутатів України 26 березня 2006 року / Склярова Н. // Вибори та демократія. – 2006. – № 2 (8). – С. 11–18.

6. Якість виборів: Україна у вимірі міжнародних демократичних стандартів // Матеріали до міжнародної конференції (20-21 вересня 2007 р.). – К. : Лабораторія законодавчих ініціатив, 2007. – С. 45.

7. Олійник О. М. Деякі питання фінансування політичних партій в Україні / Олійник О. М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://democracy.kiev.ua/publications/collections/conference_2005.

8. Guidelines and report on the financing of political parties adopted by the Venice Commission Guidelines adopted by the Commission at its 46th Plenary Meeting, (Venice, 9-10 March 2001) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.venice.coe.int/docs/2001/CDL-INF\(2001\)008-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2001/CDL-INF(2001)008-e.asp).

9. Code of good practice in the field of political parties Adopted by the Venice Commission at its 77th Plenary Session (Venice, 12-13 December 2008) and explanatory report Adopted by the Venice Commission at its 78th Plenary Session (Venice, 13-14 March 2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.venice.coe.int/docs/2009/CDL-AD\(2009\)021-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2009/CDL-AD(2009)021-e.asp).

10. Романюк А. Політико-правові аспекти фінансування політичних партій: світовий досвід та Україна / Романюк А., Шведа Ю.,

Шумельда О. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – С. 45.

11. Лист Голови Конституційного Суду України А. Стрижака Голові Верховної Ради України і народним депутатам України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.ccu.gov.ua/uk/publish/article/93281>.

12. Магера А. Окремі аспекти правового регулювання проведення передвиборної агітації під час парламентських виборів 2006 року / Магера А. // Вибори і демократія. – 2006. – № 2 (8). – С. 10.

Адашиус Л. І. Окремі аспекти фінансування виборчих кампаній політичних партій / Л. І. Адашиус // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 20–27 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12alikpp.pdf>

Досліджено окремі аспекти конституційно-правового регулювання порядку фінансування політичних партій та їх виборчих кампаній. На підставі вітчизняного та зарубіжного досвіду проаналізовано основні форми її здійснення. Виявлено ряд недоліків нормативно-правового забезпечення фінансування політичних партій та запропоновано шляхи вдосконалення українського законодавства.

Адашиус Л.И. Отдельные аспекты финансирования избирательных кампаний политических партий

Исследованы отдельные аспекты конституционно-правового регулирования порядка финансирования политических партий и их избирательных компаний. На основании отечественного и зарубежного проанализированы основные формы ее осуществления. Выявлен ряд недостатков нормативно-правового обеспечения предвыборной агитации и предложены пути усовершенствования украинского законодательства.

Adashis L.I. Certain Aspects of the Financing of Election Campaigns of Political Parties

Some aspects of the constitutional legal regulation of financing of political parties and election campaigns investigated. On the basis of domestic and foreign analyzes the main forms of implementation. A number of regulatory deficiencies to ensure the campaign and ways to improve Ukrainian legislation.

Форум права